

Egenkontroll

- ditt ansvar som verksamhetsutövare

Som företagare är det ditt ansvar att veta hur din verksamhet påverkar omgivningen. Detsamma gäller även den som utför en åtgärd som kan påverka människors hälsa eller miljön. Informationen vänder sig till mindre företag som inte är anmälnings- eller tillståndspliktiga.

Den som driver en verksamhet eller som gör något som påverkar miljön ska själva kontrollera och visa att de följer miljöbalken. Det kallas för egenkontroll.

Miljöbalken gäller alla

Miljöbalkens syfte är att främja en hållbar utveckling. Balkens regler är tänkta att skapa förutsättningar för ett samhälle som är hållbart för såväl människor som miljön.

Egenkontrollen bör bland annat utgå från detta syfte. Genom att bedriva egenkontroll skall företaget kunna genomföra och upprätthålla miljöbalkens och myndigheters krav.

Hitta rätt nivå på egenkontrollen!

Om er verksamhet är stor, komplex och innebär stora risker så behöver er egenkontroll också vara omfattande. Men är verksamheten liten, enkel att överblicka och innebär små risker, så räcker det med en enklare egenkontroll. Egenkontrollen ska anpassas efter verksamheten och omfatta de delar i verksamheten där brister kan innebära risk eller störningar för miljö och hälsa. Därför kan egenkontrollen se mycket olika ut för olika sorters verksamhet.

Egenkontroll är inget man "blir klar med"

Egenkontroll är inget man blir "klar med". Den måste fortlöpande ses över och förbättras så att den utvecklar befintlig verksamhet och följer förändringar i verksamheten. Egenkontrollen innebär också att ni ska planera och styra verksamheten och arbeta förebyggande för att motverka skada eller olägenheter på miljö och hälsa. Det miljömässigt bästa sättet att driva verksamheten, vad gäller teknik, rutiner, styrning och utveckling, ska väljas!

Vad händer om egenkontrollen inte uppfyller måttet?

Om din verksamhet saknar väsentliga delar i egenkontrollen kan tillsynsmyndigheten förelägga ditt företag att ordna detta.

Vilka krav gäller?

För verksamheter som inte är anmälningspliktiga eller tillståndspliktiga är miljöbalkens allmänna hänsynsregler i kapitel 2 en grund för bestämmelserna om egenkontroll:

1 § - är den omvända bevisbördan

Du skall kunna visa att verksamheten följer balkens bestämmelser och andra krav som är ställda med hjälp av balken. Tillsynsmyndigheten behöver inte visa motsatsen. För att kunna det måste du som verksamhetsutövare inte bara visa att så är fallet utan också kunna redovisa underlaget för påståendet. Underlaget består av utförda rutiner, utformade metoder och gjorda bedömningar.

2 § - kunskapskravet

Kunskapskravet omfattar ditt ansvar att ha den kunskap om verksamheten eller åtgärden som krävs för att skydda människors hälsa och miljön. Men kravet på kunskap är också att veta vilken teknik som finns tillgänglig eller kunskap vid val av vilken kemikalie som ska användas i företaget. Du kan inte vänta dig att tillsynsmyndigheten tar över ansvar eller anger nivåer. Kunskapskravet omfattar också att känna till hur verksamheten sköts och hur den påverkar människors hälsa och miljön. Man skall känna till vilka lagar och regler som gäller för verksamheten. Hela organisationen omfattas av kunskapskravet. Det är verksamhetsutövaren som ska se till att rätt kunskap finns på rätt plats i organisationen.

3 § - skyddsåtgärder och försiktighetsmått

Principen handlar om att vidta de åtgärder som behövs för att kunna skydda människors hälsa och miljön. Det räcker med att det finns risk för att olägenheter eller störningar ska uppstå för att du ska vara tvungen att vidta åtgärder. Bedriver du verksamheten yrkesmässigt ska bästa möjliga teknik användas. I ordet teknik ingår också frågor om utbildning, arbetsledning, drift, skötsel och underhåll, avveckling med mera.

4 § - Produktval

Man ska byta ut kemiska produkter eller biotekniska organismer mot sådana som är så ofarliga som möjligt, eller åtminstone mindre farliga.

5 § - Hushållning och kretslopp

Anger att man ska använda energi effektivt och hushålla med den. Innefattar även att hushålla med råvaror och utnyttja möjligheter till återanvändning och återvinning.

6 § - Lokaliseringen

Lokalisering ska vara lämplig i sig, men också den lämpligaste av flera olika alternativ. Platsen för din verksamhet ska vara vald så att du kan uppnå ändamålet med din verksamhet med minsta möjliga intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

7 § - Skäligheten

Det går ju någonstans en gräns där nyttan för miljön inte uppväger kostnaderna för dina skyddsåtgärder eller försiktighetsmått. Du ska i sådana fall kunna visa att ett krav blir orimligt

att ställa. Vid skälighetsbedömning har olägenhetens farlighet och omfattning samt graden av känslighet i det område där påverkan sker betydelse.

8 § - Ansvar för skadad miljö

Om din verksamhet orsakar eller har orsakat skada eller olägenhet för miljön har du ansvaret för till dess skadan eller olägenheten har upphört.

9 § - Stoppregeln

En verksamhet får inte bedrivas eller vidtas om den medför risk för ett stort antal människor.

Alltså...

Miljöbalken lägger ansvaret på dig som verksamhetsutövare att självständigt följa miljöbalkens regler och eventuella beslut som myndigheten har fattat.

Egenkontroll är den metod du ska använda!

Följande är ett exempel på hur egenkontrollen kan utformas.

Skaffa dig en överblick

Kartlägg verksamheten

Börja med att beskriva och kartlägga verksamheten! Vad i din verksamhet kan påverka miljö eller hälsa?

Identifiera riskerna

Tänk på att det är två typer av risker:

- Risker när verksamheten bedrivs på normalt sätt, till exempel användning av resurser, kemikalier, transporter och energi, hantering av avfall med mera.
- Risker i samband med särskilda händelser till exempel olyckor, utsläpp av kemikalier, brand eller reningsutrustning som inte fungerar.

Vad gör vi om olyckan är framme?

Orsaker till risker kan vara tekniska, organisatoriska och administrativa. Exempel på en teknisk orsak är en underdimensionerad invallning som kan leda till utsläpp vid läckage. Exempel på en organisatorisk orsak är om de personer som ska underhålla reningsutrustningen saknar rätt kompetens eller inte har fått befogenhet. Exempel på en administrativ orsak är om det inte utsetts någon ansvarig för borttransport av farligt avfall.

Att identifiera faror är samma sak som att göra en riskbedömning. När man tar hänsyn till konsekvens och sannolikhet gör man en riskvärdering.

Värdera riskerna

Utifrån de faror som ni identifierat värderar ni därefter vilka risker som finns inom er verksamhet. En identifierad miljö- eller hälsofara kan innebära en liten risk om skyddsåtgärderna är tillräckliga. Risk handlar alltså om hur vi hanterar farorna. Överskatta inte farorna, men underskatta inte riskerna.

Minska riskerna

När ni har identifierat de delar av verksamheten som innebär en risk för människors hälsa eller miljön, kan ni minska riskerna genom förebyggande åtgärder, så att hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel följs.

Utarbeta rutiner

Den dagliga driften måste styras för att få önskat resultat. Rutiner bör finnas för drift och underhåll av maskiner samt hantering av kemikalier. Det är också viktigt att företagets fastställda rutiner följs av alla anställda.

Ta reda på vilka lagar som gäller för ert företag

Vilka miljölagar gäller för din verksamhet? Förutom att ha en aktuell lagstiftning bör ni klargöra vilka personer inom företaget som är ansvariga för att lagstiftningen följs. En lagförteckning som visar hur lagarna tillämpas på företaget är bra eftersom det tydliggör hur ni arbetar för att uppfylla lagen.

Kemikalier

Gör en kemikalieförteckning

Ni bör upprätta en kemikalieförteckning för att ni ska kunna bedöma risker och lämpliga åtgärder vid olycka. En kemikalieförteckning ska minst innehålla; produktens namn, omfattning och användningsområde samt information om produktens hälso- och farlighet.

Säkerhetsdatablad

Ett bra sätt att skaffa sig kunskap om de kemikalier som används i verksamheten är att gå igenom säkerhetsdatabladerna. På säkerhetsdatabladerna finns uppgifter om produktens hälso- och miljöskadlighet samt information om produkten som kan vara till hjälp vid spill eller olycka. Bedöm om det finns behov av att sortera bort de kemikalier som inte längre används eller behövs eller om någon bör bytas ut mot en kemikalie som är mindre farlig.

Förvaring av kemikalier

Kemikalier skall förvaras inomhus på hårdgjord yta utan golvbrunn samt samlat på ett ställe och i god ordning. Är kemikalierna i flytande form skall de förvaras inom invallning.

Energi

Alla verksamheter bör sträva efter energieffektivisering. Att minska sin energianvändning behöver inte vara så komplicerat och alla är vinnare! Börja med att kartlägga verksamhetens energianvändning för att få bra underlag inför arbetet med energieffektivisering.

Avfall

Avfall skall sorteras i återvinningsbara fraktioner. Det är viktigt att känna till mängden avfall och vilken typ av avfall som uppkommer i verksamheten.

Farligt avfall

För farligt avfall gäller samma regler som för kemikalier, det vill säga att det ska förvaras torrt och på tätt underlag. Är avfallet i flytande form ska det förvaras inom invallning som är skyddad mot nederbörd. Huvudregeln är att se till att det inte finns risk för utsläpp eller läckage till mark eller vatten.

För transport av mindre mängder farligt avfall krävs för verksamheter anmälan till Länsstyrelsen. Denna anmälan gäller sedan i fem år. Om större mängder ska transporteras krävs transport av transportör som har tillstånd. Länsstyrelsen kan informera om godkända transportörer. Ni som verksamhet är skyldiga att kontrollera att transportören har tillstånd att transportera farligt avfall. Farligt avfall ska även journalföras med den mängd som uppkommer årligen, de slag av avfall som uppkommer samt de anläggningar som de olika slagen av avfall transporteras till.

Driftstörningar

Vid driftstörningar, olyckor eller utsläpp som kan leda till olägenhet för människors hälsa eller miljön har ni skyldighet att omgående meddela tillsynsmyndigheten. Därför kan det vara bra att ha en utarbetad rutin eller instruktion som beskriver hur ni ska agera vid en olycka. Förutom riktlinjer, skyddsutrustning, övningar med mera bör det finnas en kontaktlista med telefonnummer till räddningstjänsten, VA-avdelningen, miljöavdelningen med flera.

Mer information:

För mer information om egenkontroll rekommenderas följande material:

Miljöbalken kap 2.

Naturvårdsverkets handbok (2001:3), egenkontroll en fortlöpande process.

Har du frågor? Kontakta Miljöavdelningen!

Telefon: 0525-18 000

Handläggare på miljöavdelningen träffas säkrast under telefontid måndag - fredag kl. 08:00 – 12:00.